

Na temelju članka 15. točke 4. Zakona o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga («Narodne novine» br. 140/05 i 12/12) Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga na sjednici Upravnog vijeća održanoj 12. lipnja 2015. godine donosi

SMJERNICE ZA PROVOĐENJE PROCJENE ADEKVATNOSTI TREĆE STRANE ZA POHRANU IMOVINE KLIJENATA

Uvod

Pravne osobe koje sukladno odredbama Zakona o tržištu kapitala imaju odobrenje za pružanje investicijskih usluga i obavljanje investicijskih aktivnosti i pomoćnih usluga te su pritom ovlaštene držati novac i/ili financijske instrumente klijenta, dužne su provoditi redovitu i odgovarajuću procjenu rizika koji proizlaze iz držanja imovine klijenata kod treće strane, kao i provoditi pisanu procjenu adekvatnosti treće strane za pohranu imovine klijenata minimalno jednom godišnje. Iz navedenog razloga izrađene su ove smjernice kao pomoć navedenim pravnim osobama prilikom provođenja periodičkih pisanih procjena adekvatnosti treće strane navođenjem minimalnih kriterija koji bi se trebali uzeti u obzir prilikom izrade takvih procjena te opisujući cjelokupan proces procjene od definiranja kriterija do donošenja konačne odluke o trećoj strani kod koje se drži imovina klijenata.

Kome su namijenjene ove smjernice?

Pravnim osobama koje sukladno odredbama Zakona o tržištu kapitala imaju odobrenje za pružanje investicijskih usluga i obavljanje investicijskih aktivnosti i pomoćnih usluga te su pritom ovlaštene držati novac i/ili financijske instrumente klijenta, odnosno:

- Investicijskim društvima,
- Kreditnim institucijama i
- Društvima za upravljanje UCITS fondovima.

Što uređuju?

Način provođenja procjene adekvatnosti treće strane za pohranu imovine klijenata kao i minimalne kriterije koji bi se pritom trebali uzeti u obzir.

Od kada se primjenjuju?

Tri mjeseca od objave na internetskoj stranici Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga. Ako pravna osoba kojoj je namijenjena ova Smjernica smatra da postoje prepreke za provođenje ovih Smjernica, o tome je potrebno izvijestiti Agenciju u roku od mjesec dana od objave istih.

Definicije

1. Agencija je Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga;

2. Zakon je Zakon o tržištu kapitala (Narodne novine br. 88/08, 146/08, 74/09, 54/13, 159/13 i 18/15);
3. Pravilnik o organizacijskim zahtjevima je Pravilnik o organizacijskim zahtjevima za pružanje investicijskih usluga i obavljanje investicijskih aktivnosti i pomoćnih usluga, politikama primitaka i kriterijima za značajna investicijska društva (Narodne novine br. 31/14);
4. Pravilnik o poslovnom ponašanju je Pravilnik o pravilima poslovnog ponašanja prilikom pružanja investicijskih i pomoćnih usluga (Narodne novine br. 42/13);
5. Pravilnik o upravljanju rizicima je Pravilnik o upravljanju rizicima i adekvatnosti kapitala investicijskih društava (Narodne novine br. 31/14);
6. ZOIFJP je Zakon o otvorenim investicijskim fondovima s javnom ponudom (Narodne novine br. 16/13 i 143/14);
7. Društva je skupni pojam koji se odnosi na sve pravne osobe koje sukladno odredbama Zakona imaju odobrenje za pružanje investicijskih usluga i obavljanje investicijskih aktivnosti i pomoćnih usluga te su pritom ovlaštena držati novac i/ili financijske instrumente klijenta;
8. Imovina klijenata odnosi se na novčana sredstva i financijske instrumente klijenata kojima društva upravljaju prilikom pružanja investicijskih i pomoćnih usluga;
9. Treća strana su institucije definirane člankom 21. stavkom 3. i člankom 24. stavkom 1. Pravilnika o organizacijskim zahtjevima kod kojih društva smiju pohranjivati/polagati imovinu klijenata;
10. Kriterij je pokazatelj koji društvo uzima u obzir prilikom procjene adekvatnosti treće strane za pohranu imovine klijenata;
11. Referentna veličina je interno definirani standard kojim se utvrđuje je li kriterij ispunjen.

Razlozi izrade Smjernica

Zakon i podzakonski propisi daju samo osnovni okvir provođenja procjene adekvatnosti treće strane dok je samim društvima prepušten način izrade iste, definiranje kriterija koji će se pritom uzimati u obzir, kao i donošenje konačne odluke o odabiru treće strane za pohranu imovine klijenata.

Iz navedenog razloga Agencija je početkom 2015. provela analizu načina na koji investicijska društva provode kontinuiranu procjenu rizika koji proizlaze iz rizika držanja imovine klijenata kod trećih strana te samih procjena adekvatnosti treće strane i kriterija koji se pritom uzimaju u obzir. Budući da su rezultati analize ukazali na osjetne razlike prilikom ocjenjivanja stabilnosti treće strane od strane investicijskih društava (i to u dijelu upotrijebljenih kriterija, definiranih minimalnih referentnih veličina koje kriteriji moraju ispunjavati, izvora podataka, opširnosti procjene, vremena kada se iste izrađuju itd.), Agencija smatra potrebnim izraditi i objaviti ove Smjernice kojima bi se

definirali minimalni kriteriji koje bi društva trebala uzeti u obzir prilikom provođenja procjene adekvatnosti treće strane, a radi unapređenja kvalitete procjena i olakšanja usporedivosti istih.

Osim navedenog, Agencija ovim Smjernicama želi dodatno naglasiti važnost kontinuiranog praćenja primjerenosti treće strane za pohranu imovine klijenata od strane društava, kao i izrade pripadajuće pisane procjene. Prilikom pružanja investicijskih i pomoćnih usluga društva kod trećih strana (uglavnom domaćih i inozemnih kreditnih institucija) često drže značajnu imovinu klijenata. U slučaju propasti treće strane kod koje društva drže značajnu imovinu klijenata (što se prvenstveno odnosi na novčana sredstva klijenata) ista se izlažu riziku propasti društva, kao i gubitka imovine klijenata što, u konačnici, može imati negativne posljedice i za ostala društva (putem aktiviranja Fonda za zaštitu ulagatelja) te za stabilnost samog tržišta kapitala u Republici Hrvatskoj zbog gubitka povjerenja ulagatelja.

Relevantan regulatorni okvir

Obveza provođenja procjene adekvatnosti treće strane propisana je sljedećim odredbama Pravilnika o organizacijskim zahtjevima:

- Društvo je dužno u svrhu procjene je li treća strana adekvatna za pohranu imovine klijenata poduzimati odgovarajuće i kontinuirane procjene rizika koji iz tog proizlaze (članak 20. stavak 6. točka 4.);
- Društvo je dužno periodički, a najmanje jednom godišnje, preispitivati odabir treće strane i navedenih aranžmana i rizika koji iz toga proizlaze, o čemu treba postojati evidencija. Također, društvo je prilikom odabira treće strane dužno voditi računa o stručnosti i tržišnom ugledu iste (članak 21. stavak 2. i članak 24. stavak 3.).

Opće smjernice vezane uz procjenu adekvatnosti treće strane i držanja imovine klijenata kod iste

1. Prije prvog polaganja imovine klijenata kod treće strane društvo bi trebalo napraviti procjenu adekvatnosti treće strane pri čemu se u obzir trebaju uzeti kriteriji i minimalne referentne veličine koje bi ti kriteriji trebali ispuniti, a koji su definirani od strane društva.
2. Društvo bi trebalo internim aktima definirati kriterije koje uzima u obzir prilikom procjene adekvatnosti trećih strana kao i referentne veličine vezane uz pojedini kriterij. Tako ustrojena metodologija primjene kriterija omogućava konzistentnost prilikom primjene istih na sve procjenjivane treće strane.
3. Društva bi trebala biti organizirana na način da na kontinuiranoj bazi prate odnosno procjenjuju treće strane kako bi temeljem dostupnih podataka na vrijeme detektirala probleme koji se mogu odraziti na stabilnost treće strane.
4. Sukladno Pravilniku o organizacijskim zahtjevima, društvo ima obavezu najmanje jednom godišnje preispitati odabir treće strane kod koje pohranjuje imovinu klijenata. Ako od zadnje pisane procjene nije bilo izmjene razine kriterija koji bi mogli dovesti do razmatranja promjene treće strane, nije potrebno ponovno vrednovati sve kriterije, već je isto dovoljno konstatirati pisanom bilješkom. Kada se prilikom kontinuiranog praćenja poslovanja treće strane kod koje društvo drži značajniju imovinu klijenata utvrde značajne promjene parametara koji se koriste za procjenu adekvatnosti treće strane, pisanu procjenu je potrebno izraditi po svakoj značajnoj promjeni. Preporuka je da se pri značajnom

pogoršanju položaja treće strane, a radi adekvatnog praćenja iste, pisana procjena radi po svakoj naknadnoj promjeni parametara neovisno o njihovoj značajnosti.

5. Internim aktima trebalo bi utvrditi organizacijske jedinice zadužene za operativno provođenje kontinuiranog praćenja javno dostupnih podataka, kao i za izradu pisanih procjena adekvatnosti trećih strana, načina i učestalosti izvještavanja uprave ili višeg managementa o istom, kao i postupanje društva u slučaju da rezultat procjene ukaže da treća strana više nije pogodna za držanje imovine klijenata.
6. Jedan od načina upravljanja rizikom propasti treće strane je diversifikacija novčanih sredstva klijenata na način da se ista pohrani kod više od samo jedne treće strane. Time se smanjuje negativan utjecaj eventualne propasti treće strane na poslovanje društva. Držanje novčanih sredstava klijenata kod više trećih strana, međutim, ne bi smjelo biti povod za umanjene razine opreza vezanog uz procjenu niti snižavanja kvalitete kriterija/referentnih veličina za odabir istih. Kada društvo ipak odabere držati svu ili velik dio imovine klijenata kod jedne treće strane, mora voditi računa da je taj odabir u skladu sa sklonošću preuzimanja rizika koji iz toga proizlazi kako je isto propisano odredbama Pravilnika o upravljanju rizicima odnosno odredbama ZOIFJP-a, odnosno trebalo bi biti u mogućnosti dokazati da je navedeni rizik ispravno ocijenilo i da primjenjuje primjerene postupke za ovladavanje i praćenje istog. U konačnici, društvo pohrani imovine klijenata kod treće strane treba pristupiti s istom razinom opreza kao da se radi o imovini samog društva.
7. Kada su društvo i treća strana dio iste grupe, društvo bi – za potrebe pohrane imovine klijenata – povezanu treću stranu trebalo tretirati na jednak način kao i nepovezanu treću stranu kod koje pohranjuje/bi pohranjivalo imovinu klijenata. Broj kriterija kao i referentne veličine ne bi trebale biti postavljene na nižoj razini u odnosu na ostale treće strane kako bi se opravdalo držanje imovine klijenata kod povezane treće strane. Jednako tako, u slučaju da povezana treća strana počne pokazivati probleme u poslovanju, unutar grupe ne smiju postojati zapreke za neometano prenošenje imovine klijenata na nepovezanu treću stranu.
8. Dobra je praksa organizirati poslovanje društva na način da se novčana sredstva uplaćuju i isplaćuju u cijelosti u svezi s obavljenom uslugom u slučaju da klijent više ne namjerava upotrebljavati usluge društva, odnosno da se na klijentskom računu ne nalaze sredstva klijenta koja se ne mogu povezati s određenom uslugom. Također, dobra je praksa prilikom izvještavanja klijenta o imovini sukladno odredbama Pravilnika o poslovnom ponašanju, obavijestiti klijenta o mogućnosti i načinima isplate sredstava koje ne namjerava koristiti za usluge koje mu društvo pruža kao i o riziku koji je povezan uz držanje značajnijih sredstava (više od 150.000 kn) na klijentskim novčanim računima otvorenim od strane društva.
9. Pisana procjena adekvatnosti treće strane trebala bi se izrađivati nakon što društvu postanu dostupni ažurirani podaci o poslovanju treće strane, što znači da je najprimjerenije procjene raditi po objavi podataka o redovnom poslovanju društva (izvještaji o adekvatnosti kapitala, periodički financijski izvještaji, revidirani financijski izvještaji) ili po ad hoc objavi podataka koji bi mogli biti od utjecaja na poslovanje treće strane. Treba izbjegavati situacije kada se izrada procjene adekvatnosti treće strane provodi temeljem neažuriranih podataka, primjerice netom prije objave periodičkih izvještaja, što se posebno odnosi na slučajeve kada društvo provodi pisanu procjenu jednom godišnje.

Kriteriji koji bi se trebali uzeti u obzir prilikom procjene adekvatnosti treće strane

10. Prilikom provođenja procjene adekvatnosti treće strane za pohranu imovine klijenata sukladno člancima 21. i 24. Pravilnika o organizacijskim zahtjevima, društvo bi u obzir trebalo uzeti minimalno sljedeće dolje navedene kriterije. Navedeni popis kriterija nije sveobuhvatan, odnosno društva prilikom provođenja procjene mogu uključiti i dodatne kriterije koje smatraju primjerenima.

➤ Potrebna odobrenja

Prije pohrane imovine klijenata kod treće strane potrebno je uzeti u obzir je li ista regulirana, primjenjuju li se i u kojem opsegu odredbe europskih legislativa koje uređuju trgovanje financijskim instrumentima (MiFID) te postoje li specifičnosti tržišta koje mogu u konačnici dovesti do gubitka ili umanjenja vrijednosti pohranjenih financijskih instrumenata klijenata.

Prije pohrane financijskih instrumenata klijenata kod treće strane, potrebno je provjeriti ima li ista odobrenja nadležnog regulatora za pružanje usluge skrbništva. Za domaće institucije navedeni podaci javno su objavljeni na internetskoj stranici Agencije. Za inozemne kreditne institucije isto se može provjeriti na internetskim stranicama pripadajućeg inozemnog regulatora ili se dokazi o istom mogu zatražiti od same treće strane.

➤ Analiza javno objavljenih financijskih izvještaja te revidiranih financijskih izvještaja

Domaće kreditne institucije javno objavljuju svoje godišnje financijske izvještaje, a u određenim slučajevima i kvartalne financijske izvještaje. Osnovni podaci o poslovanju domaćih kreditnih institucija također se javno objavljuju na internetskoj stranici Hrvatske narodne banke. Podaci sadržani u istima trebali bi predstavljati okosnicu procjene adekvatnosti treće strane budući da sadrže podatke koji ukazuju na stanje i uspješnost treće strane. Inozemne treće strane uglavnom objavljuju financijske izvještaje na svojim internetskim stranicama.

Revidirani financijski izvještaji kao i pripadajuće mišljenje ovlaštenog revizora daju dodatne podatke o poslovanju treće strane primjerice, jesu li na snazi regulatorne mjere koje se provode nad predmetnom trećom stranom te na što se iste odnose. Budući da neispunjavanje regulatornih mjera može dovesti do ukidanja odobrenja za rad odnosno propasti treće strane, društvo prilikom procjene mora takve informacije uzeti u obzir s najvećom mogućom pažnjom.

➤ Analiza aranžmana koji mogu naštetiti interesima klijenata

Procjena adekvatnosti treće strane trebala bi uzeti u obzir jesu li nastupile promjene ugovornih aranžmana između društva i treće strane na način da isti mogu naštetiti interesima klijenata. Primjerice, u slučaju promjene općih uvjeta ili promjene postupanja treće strane koji mogu u konačnici dovesti do gubitka ili umanjenja vrijednosti imovine klijenata.

Također, sâmo društvo, članovi ili dioničari društva te članovi uprave ne bi smjeli ulaziti u poslovne odnose s trećim stranama na način da pritom izravno ili neizravno daju imovinu klijenata kao zalog, da se iz poslovnih razloga temeljem kojih će beneficije imati samo

društvo ili povezani pojedinci otvaraju klijentski novčani račun ili računi kod određene treće strane ili da na bilo koji drugi način dogovaraju poslove koji bi mogli naštetiti interesima klijenata (primjerice, otvaranje klijentskog računa kod neprimjerene treće strane radi više pasivne kamate koju društvo zadržava za sebe).

➤ Bonitetni pokazatelji i rejting kreditnih rejting agencija

Hrvatska narodna banka na kvartalnoj razini objavljuje podatke o adekvatnosti kapitala domaćih kreditnih institucija. Navedeni pokazatelji ukazuju na kapitaliziranost treće strane odnosno razinu do koje kapital treće strane pokriva rizike kojima je ista izložena. Istovjetne podatke objavljuje i Agencija za investicijska društva čije poslovanje nadgleda. Inozemni regulatori uglavnom imaju istu praksu objave sličnih pokazatelja na svojim internetskim stranicama.

Dodatni pokazatelj stabilnosti inozemnih trećih strana može biti i rejting koji je instituciji dodijeljen od strane kreditnih rejting agencija te naknadne promjene istog. Navedeni podaci objavljuju se na internetskim stranicama analiziranih institucija.

➤ Tržišni ugled i stručnost

Društva bi trebala voditi računa o tržišnom ugledu treće strane. Iako analiza (uglavnom kvantitativnih) kriterija može ukazati da treća strana ispunjava regulatorne minimume odnosno da uredno posluje, tržišni ugled (kao primjer kvalitativnog kriterija) može biti nezadovoljavajući. Isti se može procijeniti temeljem vlastitog iskustva, iskustava drugih društava kao i percepcije struke i javnosti. Podatke objavljene u medijima potrebno je kontinuirano pratiti budući da isti mogu predstavljati osnovu za preispitivanje odabira treće strane. Dobra je praksa procjenjivati stručnost treće strane temeljem iskustva samog društva (npr. učestalost problema s platnim prometom ili namirom financijskih instrumenata), iskustava drugih društava, dodijeljenih relevantnih stručnih nagrada i slično.

➤ Podaci sukladno Pravilniku o organizacijskim zahtjevima

Prije pohrane financijskih instrumenata klijenata kod treće strane, društvo mora osigurati da ugovor ili pripadajuća dokumentacija sadrže sve stavke propisane člankom 23. stavkom 1. Pravilnika o organizacijskim zahtjevima. Procjena treće strane trebala bi sadržavati podatak o tome je li došlo do promjene u uvjetima pružanja usluge od treće strane koji mijenjaju odnos između ugovornih strana na način da isti posljedično više nije u skladu s odredbama navedenog članka. Vezano uz polaganje novčanih sredstava klijenata, društvo bi trebalo osigurati da je treća strana upoznata s činjenicom da je takav račun otvoren za potrebe pohrane sredstava klijenata društva te da ga sukladno tome kao takvog i tretira.

11. Prilikom procjene adekvatnosti treće strane društvo bi, uz navedene kriterije, trebalo u obzir uzeti i ostale dostupne informacije koje bi mogle biti relevantne za utvrđivanje stabilnosti treće strane, odnosno mogle ukazati na potencijalne probleme na razini grupe kojoj treća strana pripada, ako je primjenjivo. Izvori takvih podataka mogu biti medijski natpisi (podaci vezani uz stanje u trećoj strani, povezanim problemima, nadolazećim negativnim trendovima i slično), odnosi s nadležnim regulatorom (javni podaci objavljeni od strane regulatora o trećoj strani koji nisu vezani uz bonitetne pokazatelje, primjerice o organizacijskim promjenama, promjenama u upravljačkom tijelu, javno objavljenim

regulatornim mjerama), podaci objavljeni na internetskim stranicama same treće strane (obavijesti o odlukama glavne skupštine, promjeni kreditnog rejtinga, povećanja ili smanjenja obujma poslovnih aktivnosti), podaci objavljeni u sudskom registru, Zagrebačkoj burzi d.d. i slično.

12. Prilikom provođenja procjene adekvatnosti treće strane, društva mogu zatražiti relevantne podatke koji nisu javno objavljeni ili odmah dostupni društvu i očitovanja izravno od trećih strana. Spremnost za pružanjem ili odbijanje pružanja podataka također može biti pokazatelj transparentnosti poslovanja te stabilnosti institucije.

Referentne veličine za procjenjivanje kriterija koji se koriste za procjenu adekvatnosti trećih strana

13. Pored kriterija temeljem kojih društvo procjenjuje adekvatnost treće strane potrebno je utvrditi i referentne veličine koje društvo očekuje da će treće strane ispuniti u odnosu na kvantitativne kriterije, a s obzirom na vrstu i vrijednost imovine klijenata koja se kod iste drži. Loša je praksa referentne veličine definirati na način da se isti prilagođavaju trenutnom stanju kod izabrane treće strane.
14. Primjeri kvantitativnih kriterija za koje bi se trebale definirati referentne veličine su bonitetni pokazatelji kao i kriteriji izračunati temeljem analiza financijskih izvještaja. Društvo bi trebalo definirati minimalne stope adekvatnosti kapitala koje treća strana mora ispunjavati kako bi društvo nastavilo kod iste pohranjivati imovinu klijenata, uzimajući u obzir vrijednost i vrstu imovine klijenata koja se namjerava pohranjivati kod treće strane. Tako definirane stope adekvatnosti trebale bi biti iznad zakonski minimalno propisanih, a procjena bi trebala obuhvaćati i praćenje promjena stopa i/ili rejtinga temeljem objavljenih periodičkih izvještaja. Primjenom ovog kriterija umanjuje se rizik od gubitka imovine klijenata radi insolventnosti treće strane, s obzirom da je pad stope kapitala odnosno kreditnog rejtinga pokazatelj značajnih problema u poslovanju.
15. Primjenjiva referentna veličina vezana uz analizu financijskih izvještaja može se odnositi na to ostvaruje li treća strana dobit ili gubitak, koliki je iznos gubitka na kvartalnoj ili godišnjoj razini, koliki je udio imovine treće strane u ukupnoj imovini usporedivih trećih strana, koliki je iznos rasta ili pada imovine, koliki je iznos rasta ili smanjenja depozita (u slučaju da se radi o kreditnoj instituciji) i slično. Za svaki od navedenih kriterija društvo može odrediti referentnu veličinu odnosno definirati razinu gubitka ili iznos pada imovine nakon kojeg će društvo – u kombinaciji s drugim kriterijima – ponovno razmotriti rizike od gubitka imovine klijenata koji proizlaze iz držanja te imovine kod procjenjivane treće strane.
16. Kada se referentne veličine za procjenjivane kriterije smanje ispod interno definiranih razina kao i po nastupu drugih događaja vezanih uz treću stranu koje društvo procijeni bitnima, društvo treba donijeti odluku hoće li nastaviti držati imovinu klijenata kod iste treće strane ili istu promijeniti. Ako društvo neovisno o promjeni referentnih veličina procijeni da želi nastaviti držati imovinu klijenata kod iste treće strane, takvu odluku je potrebno obrazložiti u pisanom obliku, nakon čega je preuzetim rizikom potrebno upravljati pažnjom dobrog gospodarstvenika. U slučaju promjene treće strane potrebno je pridržavati se odredbi Pravilnika o organizacijskim zahtjevima kao i ovih Smjernica.

Izrada procjene adekvatnosti treće strane za pohranu imovine klijenata

17. U konačnici, izrada pisane procjene adekvatnosti treće strane za pohranu imovine klijenata trebala bi sadržavati kriterije koje je društvo uzelo u obzir, podatke o tome jesu li interno definirane referentne veličine ispunjene, ocjene kvalitativnih kriterija odnosno svih ostalih dostupnih podataka koji se smatraju bitnim za poslovanje treće strane, kao i jasno naznačen zaključak procjene, odnosno odluku vezanu uz pohranjivanje imovine klijenata kod procjenjivane treće strane. Procjena mora biti dokumentirana na način da su upotrijebljeni podaci ili priloženi procjeni ili da se u tekstu navode reference izvora istih.

KLASA: 011-02/15-01/05
URBROJ: 326-01-330-331-15-1

Zagreb, 12. lipnja 2015.

PREDSJEDNIK UPRAVNOG VIJEĆA
Petar–Pierre Matek